

SITUAȚII ȘI PROBLEME ECONOMICE ÎN BUCOVINA ANILOR 1919-1925*

Mircea Strugariu

Hotărârea Congesului general al Bucovinei din ziua de 28 noiembrie 1918, privind unirea necondiționată și pe vecie a fostului teritoriu românesc răpit, cuprins în vechile hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu regatul României, a deschis calea unificării și integrării în structurile noului stat, din punct de vedere economic, social, politic, administrativ, juridic, cultural.

Etapele și căile integrării au fost influențate de factorii obiectivi, subiectivi, de ritmul impus în calea prefacerilor, dar mai ales de situația existentă la sfârșitul primului război mondial. Se știe, Bucovina a fost teatrul unor confruntări sângeroase, a trei ocupații rusești și tot atâtea reveniri austriece. Pierderile umane au fost de circa 30 000, la care se adaugă deportările, devastările care au produs pagube între 1,25 miliarde și 2,3 miliarde coroane, la o paritate egală între leul românesc și coroana austriacă, urmate de 9 împrumuturi pentru Austria acordate celor 30 000 de persoane, în valoare de 400 milioane coroane (bani luați de la Fondul religiosar)¹. O parte din bucovineni au luptat în armata română, fiind conduși de 245 ofițeri, dintre care 20 și-au dat viața; printre aceștia s-a numărat și istoricul Ion Grămadă².

A urmat o scădere a condițiilor de viață, fiind înregistrate 4 150 familii sărace "lipite pământului" și care însumau 20 000 de suflete³, o mortalitate ridicată, 1 366 bolnavi, dintre care 302 cazuri cu febră tifoidă, 275 de cazuri cu tifos exantematic, 291 de cazuri cu variolă⁴. În același timp, existau biserici fără preoți (biserici în parte dărâmate) și școli cu geamurile sparte⁵.

Tabloul era întregit de starea jalnică a căilor de comunicație, ca urmare a confruntărilor militare, dar și a neîntreținerii lor. Șoselele județului Cernăuți erau distruse, având aspectul "unui câmp brăzdat", cu numeroase poduri dezafectate. Pentru repararea a 1 939,8 km. erau necesare 28,2 milioane coroane (din care județul Gura Humorului avea nevoie de un milion de coroane⁶, județul Vijița de 5 milioane coroane⁷, județul Cernăuți de cea 8.2 milioane coroane⁸, în timp ce județului Rădăuți îi erau suficiente 1,6 milioane coroane⁹). Serviciile publice erau dezorganizate, iar funcționarii publici nu fuseseră retribuiți de mai multe luni.

Administrația română, aflată într-o postură nouă, a încercat, pe cât posibil, să înlăture consecințele materiale, morale, financiare, cauzate de război. Reorganizarea economică a întâmpinat unele dificultăți datorită nivelului scăzut de la care se pornea, a lipsei unor metode de lucru, a particularităților existente în provinciile românești eliberate¹⁰. Măsurile adoptate pe cale legislativă au determinat, în scurt timp, obținerea primelor rezultate, refacerea situației de dinainte de război. Deși potențialul economic al Bucovinei era scăzut, în comparație cu Transilvania, se constată o revitalizare a economiei în perioada 1922-1924, când, în anumite ramuri, se depășește, cantitativ, nivelul existent în 1914.

În acest context, agricultura a rămas principala ramură economică. La fel ca în întreaga țară, trebuia rezolvată problema țărănească, în Bucovina existând, la o populație de 808 098 locuitori în 1919¹¹ numai 20% teren arabil de pe care se obținea jumătate din hrana necesară

populației; restul (până la 15 000 vagoane produse) trebuia adus din celelalte zone agricole ale țării¹².

Încă din anul 1919 au fost făcuți primii pași în chestiunea reformei agrare. Astfel, prin decretul 3 871/1919 se propunea spre expropriere, pentru cauză de utilitate publică, terenurile cultivabile ("arături, fânețe, pășuni, alte terenuri") care aparțineau absenteiștilor sau străinilor care în 1914 nu aveau indigenatul¹³. Proporția era următoarea:

Suprafața expropriabilă (în ha.)	Suprafața rămasă proprietarului (în ha.)
150	138,6
200	165,7
300	201,7
400	224,8
500	241,2
600 și peste	250

Erau exceptate locurile de arie, viile și grădinile cu zarzavaturi, fermele, conacele, stabilimentele industriale. Prețul de despăgubire era stabilit în funcție de categoria și calitatea pământului, ținându-se cont de valoarea lui înainte de izbucnirea războiului. Erau îndreptățiți să primească pământ capii de familie, parohiile, personalul silvic, coloniștii, cei care participaseră la războiul pentru întregirea patriei; totuși, ei erau obligați să plătească un preț fix, dar aveau posibilitatea de-a face un împrumut ipotecar. La populația existentă era nevoie de cca 150 000 ha, fiind preconizate pentru împroprietărire aproximativ 100 000 ha.

În realitate, Bucovina dispunea de mari suprafețe de pădure, proprietatea particulară fiind pulverizată: astfel, 938 capi de familie dispuneau de proprietăți cuprinse între 20-50 ha, 1 918 capi de familie dețineau 10-20 ha, 8 002 capi de familie se aflau în posesia unor proprietăți de 3-4 ha, 14 290 capi de familie aveau proprietăți de 2-3 ha, 34 431 dețineau suprafețe între 1-2 ha, 55 766 capi de familie dețineau mai puțin de un hectar de pământ, iar 24 634 capi de familie erau lipsiți de pământ¹⁴. Din totalul terenurilor cultivate, 47% reprezentau proprietatea țărănească.

În mare parte, problema țărănească va fi rezolvată începând cu adoptarea Legii pentru reforma agrară din Bucovina prin care erau expropriate în întregime proprietățile rurale ale cetățenilor străini, ale absenteiștilor, terenurile arendate și cultivate prin arendași mai mult de 9 ani (între 1 ianuarie 1905 și 1 ianuarie 1919), pământul folosit cu titlul de embatic¹⁵, proprietățile persoanelor juridice de drept privat¹⁶. Erau expropriate parțial sesiile existente pentru parohii de până la 12 ha. și sesiile pentru cooperatori de până la 6 ha. Proporția nu se deosebea prea mult față de scara preconizată în anul 1919.

Pentru desfășurarea în bune condiții a aplicării legii a fost adoptat un Regulament al Legii agrare în Bucovina prin care pământul expropriat se parcela în loturi de 4 ha, în loturi de completare până la lotul tip al comunei, de cel mult 4 ha, și în loturi de colonizare de până la 6 ha¹⁷. Pentru parohiile ortodoxe erau preconizate cte 6 ha. pentru fiecare preot, 3 ha. pentru dascălul bisericesc, 1 ha pentru paracliser. Nici școlile-nu erau uitate: fiecare unitate de învățământ primea câte în hectar de pământ.

De asemenea, s-au constituit comisiile de ocoale pentru expropriere. În ocolul Gura Humorului au fost numiți: P. Colmițchi, agricultorul T. Buzdugan din Ilișești, V. Gvinda din Drăgoiești. În ocolul Putila au fost desemnați: O. Kozak, marele proprietar E. Hlaciuc,

F. Jablonski, delegatul sătenilor I. Iamniki. Pentru ocolul Storojineț au fost numiți: O. Prelci, I. Zanca, învățătorul I. Gherman din Budeniți și delegatul proprietarilor, I. Carapciu. În ocolul Zastavna au fost însărcinați cu rezolvarea problemelor delegații: J. Twardowski, agronom din Zastavna, V. Bunico, agronom din Jurcăuți, și marele proprietar Șt. Kwiatkowski¹⁸.

În aplicarea legii au existat numeroase abuzuri, s-a observat lipsa de bani în plata salariilor, a retribuțiilor și-a indemnizațiilor organelor abilitate să înfăptuiască reforma agrară. Numeroase nemulțumiri s-au manifestat în zona montană, datorită lipsei de pământ expropriabil, a loturilor mici de împroprietărire, a refuzului de a defrișa pădurea pentru lărgirea vetrei satelor și constituirea pășunelor comunale. În județul Câmpulung, datorită tergiversărilor în aplicarea prevederilor legii agrare pe durata unui deceniu, au fost expropriate 136 moșii și au fost împroprietăriți numai 3 984 locuitori¹⁹.

În Bucovina au fost expropriate 803 proprietăți în suprafață de 74 185,08 ha, din care 27 572,09 ha. au aparținut Fondului religios, la care se adugă 41 994,96 ha, care au aparținut unui număr de 235 proprietăți, și 252 proprietăți-sesii parohiale, cu o suprafață de 3 291 ha²⁰. Acest pământ a fost distribuit țăranilor, în loturi de 0,25-3 ha, cu suprafața de 36 499 ha, parohiilor în sesii de 12 ha, școlilor primare în suprafață de 1 689,9 ha. Pentru mărirea vetrelor unor sate, pentru școlile agronomice și pentru ferme sau pentru herghelia Rădăuți s-au alocat 3 077,9 ha. Au fost constituite loturi de colonizare, în suprafață de 2 650 ha; în urma acestei acțiuni au fost strămutate 106 familii în județele Cernăuți și Storojineț²¹. După unele calcule s-a estimat existența a 4 060 ha. loturi de colonizare, din care în județele Zastavna 1 552 ha, Cernăuți 1 390 ha, Coțmani 779 ha, Vășcăuți 239 ha, Vijnița 102 ha²². Există o neconcordanță în ceea ce privește numărul de moșii expropriate, suprafața și numărul celor ce au beneficiat de pământ. Istoricul Ion Nistor afirmă că au fost expropriate 561 moșii, cu o suprafață de 77 798, 52 ha. pământ cultivabil care a fost distribuit în loturi de până la 5 ha. unui număr de 76 911 săteni bucovineni²³. Suprafețele destinate împroprietăririi au fost mici, astfel încât toate exploatațile au fost supuse reducerii datorită dreptului de succesiune rezultând o medie a suprafeței proprietății de 2,05 ha, aproape cu 50% mai puțin decât media. pe țară²⁴. Cea mai mare suprafață a fost distribuită românilor, în timp ce rutenii au primit 14 841 ha., germanii o suprafață de 5 022 ha., polonezii 1 446 ha, ungurii 872 ha., evreii 303 ha., iar reprezentanții altor etnii 1 560 ha.²⁵

Odată cu trecerea marilor proprietăți în administrația micilor agricultori se va renunța la culturile de grâu și secară în favoarea culturii porumbului (folosit în alimentația țăranilor, dar și ca hrană pentru animale). La rândul lor, marii proprietari, ca urmare a lipsei utilajelor agricole și a creșterii salarizării forței de muncă, au preferat să lase terenul necultivat. Dacă în anul 1912 s-au însămânțat 22 204 ha. grâu și 31 267 ha. secară, peste un an au fost efectuate lucrări de toamnă pe 14 853 ha, însămânțate cu grâu, și 20 500 ha., însămânțate cu secară. Stadiul lucrărilor de toamnă după terminarea războiului va fi influențat de cauzele enumerate mai sus, rezultând următoarea situație:

Nr. crt.	Județul	Suprafața însămânțată cu grâu (ha.)		Suprafața însămânțată cu secară (ha.)	
		1920	1922	1920	1922
1.	Câmpulung	8,52	-	9,90	-
2.	Cernăuți	1 778,01	3 040	3 172,48	3 720
3.	Coțmani	1 640	-	2 554	-
4.	Gura Humorului	424,50	500	253,50	386

5.	Rădăuți	267	425	385,50	532
6.	Siret	1 237,90	1 399	1 515,30	1 750
7.	Storjineț	634,62	387	691,47	280
8.	Suceava	841,68	1 010	553,38	750
9.	Văscăuți	702	213	850,50	298
10.	Vijnița	137,35	82	267,71	128
11.	Zastavna	1 797	2 734	2 618	3 157
	Total	9 468,59	9 790,50	12 968,54	11 001

(Surse: "Agriculorul", an XII, nr. 22/1 martie 1921, p. 172; "agriculorul", an XIV, nr. 1 și 2/15 ianuarie 1923, p. 10)

În anul 1921, totalul suprafețelor însemănțate era de 31 935 ha., din care 56 997 ha erau cultivate cu porumb, 36 077 ha. cu cartofi, 27 609 ha. cu orz și orzoaică, 15 265 ha. cu grâu de toamnă și 5 643 ha. cu grâu de primăvară. Fânețele naturale ocupau o suprafață de 94 932 ha, în timp ce lucerna și trifoiul erau semănate pe 13 870 hectare. De pe această suprafață totală s-au obținut 23 534,5 tone grâu de toamnă, 7 067 tone grâu de primăvară, 29 718 tone secară, 38 233,9 tone orz și orzoaică, 85 209 tone porumb, 355 903 tone cartofi, 6 005 tone sfeclă. Valoarea grăului era de 76,99 milioane lei, a cartofilor de 142,4 milioane lei și a porumbului de 161,9 milioane lei. Media la hectar era, în general, satisfăcătoare: 18,3 tone sfeclă de zahăr, 9,8 tone cartofi, 1,36 tone secară, 1,49 tone porumb, 1,54 tone grâu²⁶. Peste 5 ani (în 1926), producția agricolă în Bucovina era de 3 509 vagoane grâu, 2 523 vagoane secară, 2 634 vagoane orz²⁷.

Ocupația tradițională a țăranilor bucovineni va rămâne, în continuare, creșterea animalelor. Efectivele de animale au cunoscut variații numerice de la județ la județ. Pagubele estimate la sfârșitul războiului se ridicau la 7,5 milioane lei²⁸. Situația efectivelor de animale, în primii ani de după război, în special la bovine și suine este redată în tabelul următor:

Nr. crt.	Județul	Bovine			Suline		
		1910	1919	1921	1910	1919	1921
1.	Câmpulung	34 646	17 444	38 770	13 015	5 902	13 434
2.	Cernăuți	28 487	25 445	24 423	35 175	11 855	15 024
3.	Coțmani	11 255	8 890	9 723	13 865	4 938	9 179
4.	Gura Humorului	20 523	17 378	15 818	25 656	9 081	8 205
5.	Rădăuți	29 966	23 846	26 114	26 214	10 381	10 658
6.	Siret	19 440	7 320	13 489	28 672	9 577	7 775
7.	Storjineț	22 753	26 207	17 109	16 321	8 097	9 964
8.	Suceava	18 529	14 463	14 017	23 323	10 304	7 635
9.	Văscăuți	12 211	10 961	13 867	13 621	4 924	6 154
10.	Vijnița	18 611	20 819	22 551	10 585	9 622	7 523
11.	Zastavna	11 485	7 871	14 132	12 851	3 670	8 930
	TOTAL	227 906	181 244	210 013	219 298	88 351	103 941

(Surse: "Glasul Bucovinei", an II, nr. 271/23 octombrie 1919, p. 6; "Agricultorul. Foaie pentru săteni", an XIII, nr. 5-6/15 iulie 1922, p.37)

Progresele realizate în domeniul zootehnic vor determina depășirea numărului efectivelor de animale existente în anul 1920, conducând la creșterea exportului de animale (525 tauri, 49 569 boi, 7 129 vaci, 33 cai, 97 oi și 80 379 porci în anul 1925)²⁹.

Problemele s-au ivit și în domeniul industriei. Meseriile se aflau într-o perioadă de criză din cauza lipsei de materii prime, de lucrători calificați, datorită reducerii consumului, a fixării prețurilor maximele. În Bucovina s-a acordat atenție industriei prelucrătoare ținându-se seama de resursele și de posibilitățile materiale. În scurt timp au apărut cereri pentru suplinirea lipsurilor provocate de distrugerile războiului, urmând așadar o perioadă de sporire a investițiilor industriale. Comparativ cu perioada anterioară, când existau 77 de întreprinderi cu peste 20 de angajați și 7 268 de întreprinderi (stabilimente) cu un personal care nu atingea numărul de 20 de angajați³⁰, se constată o tendință de sporire a numărului de întreprinderi cu personal mai numeros, calificat, așa cum reiese din tabelul următor:

Bucovina în anul	Nr. de întreprinderi	Forța motrice	Capital investit în terenuri, utilaje	Personal administrativ și tehnic	Lucrători calificați, necalificați	Valoarea producției (lei)
1919	210	14 974	198 262 000	953	6 295	633 040 247
1924	297	19 870	34 594 000	994	12 064	2 469 754 000

(Surse: *Anchetă industrială din 1920*, în "Buletinul industriei", iulie-septembrie, nr. 7-9/1921, pp.32-33; C. Popescu, *Industria română în 1922-1924*, în "Buletinul industriei", nr. 4/mai 1926, p. 307)

Cele 210 întreprinderi existente în 1919 aveau un personal ce număra 7 248 lucrători, din totalul de 157 423 lucrători înregistrați în România; exista o medie de un lucrător la 112 locuitori, cu unul mai mult decât media pe țară, însă mai puțin decât media din Basarabia și Vechiul Regat. Repartiția lor pe ramuri industriale precum și valoarea capitalului investit, personalul administrativ, valoarea producției sunt redată în anexa 1. Se observă că ramurile industriale principale erau cele care dispuneau de resurse locale. Din punctul de vedere al capitalului investit cea mai însemnată ramură era cea a lemnului, urmată de cea alimentară. Poziția era determinată de suprafețele mari de pădure și de necesarul de hrană. Cu toate acestea, industria pielăriei, deși dispunea de resurse, nu era dezvoltată la capacitatea normală datorită nivelului scăzut al consumului intern.

În următorii ani se va observa o creștere a numărului întreprinderilor, a personalului administrativ, tehnic, a lucrătorilor, a capitalului investit și a valorii producției ca urmare a politici de încurajare a industriei naționale prin acordarea unor înlesniri. Acestea din urmă constau în reducerea taxelor de transport pe calea ferată, în scutiri de vamă la importul de mașini, piese de schimb, accesorii, precum și-n cazurile de schimbare, completare sau îmbunătățire a profilului fabricii. Au beneficiat de aceste înlesniri stabilimentul fraților Bucler din Paltin, județul Rădăuți³², fabrica de sticlă a lui Fr. Fischer din Putna (care era și scutită de orice alt impozit direct către stat, județ sau comună, în afară de obligația de a plăti către stat 3% din beneficiul obținut în primii 10 ani³³). Înlesniri similare au fost acordate lui S. Săchistow (pentru a înființa o moară în comuna Nepolocăuți, județul Coțmani³⁴), lui H. Adelsberg din comuna Frasin³⁵, societății anonime din

Putna pentru fabrica de ciment portland³⁶, fabricii de mobilă, binale, parchete din Cernăuți³⁷, fabricii de spirt și drojdie din comuna Carapciu³⁸, fabricii de cuie din lemn a fraților Goldenberg, Pechold și Fuchs din Ițcani³⁹, fabricii lui Gh. Florea și I. Ursescu din comuna Fundu Moldovei, județul Câmpulung⁴⁰, fabricii de tricotaje condusă de L. Avitsch, M. Refalovicz și C. Sandzer⁴¹, fabricii de cherestea a lui M. Gotileb din Straja, județul Rădăuți⁴², fabricii lui V. Standelsky din Ițcani⁴³. Numai în județul Câmpulung existau 40 de întreprinderi industriale care aveau o producție în valoare de 200 milioane lei⁴⁴.

Odată cu refacerea structurilor economice, cu stabilizarea acestui proces, se înregistrează un fenomen de concentrare a întreprinderilor; în 1925 constatăm chiar o reducere a numărului întreprinderilor, a lucrătorilor, în timp ce capitalul investit și valoarea materiilor prime achiziționate crește. Existau 239 întreprinderi mari cu 973 membri personal administrativ și tehnic, cu 11 962 lucrători și 46,5 milioane lei aur capital investit și o valoare a producției de 2,313 miliarde lei⁴⁵. Situația industrială a Bucovinei, în anul 1925 poate fi urmărită prin analiza anexei 2. Față de 1919, capitalul investit în industria alimentară era mai mare decât cel din industria lemnului, cu toate că aceasta din urmă deținea, în continuare, primul loc la capitolul producție. Din totalul de 1 523 gateri din România, în Bucovina se găseau 310 gateri, adică 20,34%. Cea mai mare suprafață de pădure o deținea Fondul religionar (împărțit în 32 ocoale și administrat de un personal specializat), cu 266 352 ha. Din acestea 225 346 ha. erau păduri propriu-zise, 572 ha. terenuri arabile și fânețe, 815 ha. pământ neproductiv, 18 276 ha. pășuni, averea fiind estimată la cca 90 milioane lei⁴⁶. Exploatarea acestor suprafețe era făcută de trusturi străine care, dispunând de fonduri suficiente, câștigau licitațiile în detrimentul societăților românești lipsite de capital suficient.

Edificator este locul industriei bucovinene în cadrul industriei românești. Iată cum arată principalii indicatori, luându-se ca reper România (= 100%).

Ramura industrială	Nr. de întreprinderi	Capital investit	Forța motrice (C.P.)	Personal	Lucrători	Valoarea producției
Textilă	5,8	1,76	0,76	2,8	3,0	2,4
Sticlărie	2,5	6,7	7,3	3,9	8,6	5,8
Tabăcărie	3,3	1,7	2,2	1,9	2,7	1,7
Hârtie	4,8	1,3	0,4	2,3	2,7	4,8
Metalurgie	3,5	1,5	1,1	2,1	2,0	1,7
Alimentară	5,1	13,3	6,8	7,3	8,7	9,1
Prelucrarea lemnului	15,2	11,6	15,6	12,2	12,1	18,0
Aportul Bucovinei în 1925	6,9	6,1	5,1	5,6	6,1	6,0

În domeniul cooperației de producție și consum, chiar de la sfârșitul anului 1918, s-a creat o instituție autonomă a Casei Centrale a Cooperației și Împroprietăririi care venea în ajutorul băncilor populare, cooperativelor și obștilor sătești, prin acordarea de credite ipotecare, și înființarea de școli necesare pregătirii personalului cooperatist⁴⁷. În Bucovina exista o tradiție cooperatistă, primele organizații constituindu-se în perioada 1898-1910, sub îndrumarea lui

Grigore Filimon. Numai până în 1903 au fost înființate 57 cooperative de credit românesc, 45 germane, 36 rutene și 10 polone⁴⁸. Sub egida Băncii Țării vor lua naștere încă 157 însoțiri românești și 51 rutene. Cooperativa de consum se va dezvolta mai ales după octombrie 1920 când s-au înființat 13 cooperative de consum, cu sediile în orașele Bucovinei. Până la sfârșitul anului 1921 s-au înființat și 9 cooperative sătești, cu 892 membri, având un capital subscris de aproape 229 000 lei. Aceste cooperative erau destinate procurării de alimente, îmbrăcăminte, sau de cereale la preț redus. Peste numai doi ani, la sfârșitul anului 1923, existau 84 cooperative de consum, din care 54 înregistrau bilanțuri pozitive, având 12 026 membri, 1 204 522 lei capital vărsat, 5,3 milioane credite, și comercializând mărfuri, numai într-un singur an, în valoare de 37,67 milioane ani. Erau, în același timp, 24 cooperative forestiere, din care 13 înregistrau bilanțuri pozitive. Acestea aveau 955 membri, 1,118 milioane lei capital vărsat, 13 155 lei fonduri de rezervă și dispuneau de credit în valoare de 9,6 milioane lei⁴⁹. Peste numai un an din cele 24 de cooperative forestiere numai 11 aveau încheiat bilanțul, cu 93 000 lei fonduri rezerve și 970 000 lei capital vărsat. Existau 76 cooperative de consum, cu profil de aprovizionare și desfășurare, din care 52 aveau încheiat bilanțul și mărfuri vândute în valoare de 49,9 milioane lei⁵⁰. Aceste organizații, lipsite de putere financiară, dispuneau de un personal scăzut, fonduri mici, neorganizate. Încă din 1920 ființa federala "Moldova de Sus", la care au aderat 34 cooperative de consum și producție și 4 cooperative forestiere. Nici cooperativele orașenești nu au dat rezultatele scontate datorită lipsei de încredere în ele, a lipsei de "educație cooperatistă" și a neîncrederii în alte instituții care le-ar fi putut ajuta. Abia în anul 1924 se vor ivi primele beneficii, dar nu la parametri preconizați.

Referitor la situația financiară, aceasta era deosebit de delicată datorită sistemului financiar creat după model austriac. Între problemele care se ridicau în acest domeniu amintim lipsa capitalului românesc (deoarece Banca Țării avea un caracter mixt, de credit ipotecar și de bancă comercială). O altă problemă care trebuia rezolvată o reprezenta excedentul de coroane austriece care determina o inflație ridicată. După unele estimări se aflau în circulație câteva milioane de coroane (cca. 700-800 milioane⁵¹, iar după alte surse 500-600 milioane bancnote și un sfert de miliard bonuri de valoare⁵²). Se pare că pe piața financiară existau cca 1-2 miliarde coroane provenite din contrabandă⁵³. În același timp se înregistra o depreciere a coroanei atât în Bucovina, cât și în Banat sau Transilvania, ceea ce îi determina pe deținătorii de coroane să le schimbe în lei pe care apoi să îi teaurizeze. Se considera că aceste coroane depreciate asfixiau piața valutară.

Pentru a înregistra o înviore a sistemului financiar, atât reprezentanții guvernului central, cât și cei ai administrației locale erau interesați de înființarea "creditului românesc", de adoptarea unui mecanism financiar adecvat noilor condiții. Era nevoie de 400 sau 500 milioane coroane pentru refacerea sistemului financiar, pentru ajutorarea celor lipsiți de resurse⁵⁴. Dacă înainte de război, o coroană valora un leu și 5 bani, la începutul anului 1919, o coroană valora 65 bani românești⁵⁵. Cotația la bursa din Cernăuți va fi în vară anului 1919 de 205 coroane pentru 10 de lei în numerar și de 208 coroane pentru 100 de lei în marfă⁵⁶, pentru ca la 21 octombrie 1919 coroana să se deprecieze din nou (3,65 coroane pentru un leu în numerar și 3,68 coroane pentru un leu în marfă)⁵⁷. Statul român s-a implicat în strângerea surplusului de masă monetară, fiind astfel retrase 1 099 559 898 coroane în valoare de 549 779 949 lei, din care 60% au fost plătiți în numerar și restul în cecuri. Dintr-o tranșă de 2,8 miliarde lei oferiți de Banca Națională, 361 372 235 au fost destinați Bucovinei pentru acțiunea de scoatere din circulație⁵⁸ a coroanelor. De asemenea, s-a acordat "Împrumutul Unirii", în valoare de 2 milioane lei, prin Banca Țării, și care era garantat de către Banca Națională⁵⁹. În cele din urmă s-a produs reorganizarea Băncii Țării sub forma Băncii Agricole din Cernăuți. Ea avea ca scop acordarea de împrumuturi corporațiilor

din Bucovina și persoanelor fizice ca și înființarea și promovarea întreprinderilor comerciale cu ajutorul unor credite⁶⁰.

La Cernăuți mai exista o filială a celebrei Anglo-Bank, deschisă în 1910 și care dispunea de un capital social de peste 130 milioane coroane și de un fond de rezervă de 60 milioane coroane. Acțiunile acestei bănci, în valoare nominală de 240 coroane, aveau în 1918 cursul de 660 coroane ca apoi, în 1919, să scadă la valoarea de 434,5 coroane⁶¹.

În 1921 a luat ființă Banca Comercială Națională din Cernăuți, cu un capital social de 15 milioane lei, împărțiți în 30 000 acțiuni a câte 500 lei fiecare; subscriau Banca Agricolă București (cu 6 750 000 lei), Bank und Wechsestuben Actien Groseschaft (6 750 000 lei) și Iancu Flondor (cu 1 500 000 lei). Consiliul de Administrație era format din G. Goleșcu, director al Băncii din București, Iancu Flondor, Max Rosenberg, mare industriaș din Cernăuți, I. Mavrocordat, mare proprietar din Dângenii. Președinte fusese desemnat Iancu Flondor, iar vicepreședinți erau numiți G. Goleșcu și E. Schwartz⁶².

Au fost înființate numeroase bănci românești, dar și care aparțineau populației minoritare, cele mai multe fără capital suficient. Astfel 14 bănci dispuneau de 22 milioane, din care una avea 10 milioane, restul de 12 milioane fiind împărțit la celelalte bănci. banca Progresul Agricol Cernăuți avea în 1923 un capital social de 500 000 lei pentru ca peste doi ani să ajungă la 4 milioane⁶³. Dar băncile nu puteau satisface necesarul de bani datorită pulverizării capitalului lor.

În primii ani a existat o inflație monetară care a determinat dezorganizarea serviciilor publice. S-au ivit contradicții între direcțiile regionale Cernăuți, Cluj și Chișinău și administrația centrală. Abia în 1924 au fost desființate aceste direcții, fapt ce a dus la o îmbunătățire a activității datorită înființării, în fiecare județ, a administrației financiare⁶⁴. Acest lucru se poate observa și din următoarea situație financiară pentru anul 1924 a comunelor urbane - reședință de județ⁶⁵.

Județul	Venituri	Cheltuieli	Excedent	Subvenții	Împrumuturi
Câmpulung	1 421 817	1 418 817	30 000	138 000	23 260
Cernăuți	89 863 440	89 863 440	-	2 000 532	694 652
Coțmani	564 180	564 180	-	-	62 770
Gura Humorului	1 367 200	1 360 000	7 200	85 400	57 066
Rădăuți	3 474 579	3 333 635	140 944	352 000	254 000
Storogin	3 057 151,9	3 047 122,7	10 029,2	752 090	174 521,6
Suceava	6 257 983,3	6 255 045,9	2 937,4	470 492	186 224,8
Siret	1 615 566	1 615 566	-	48 000	200 000
Vășcăuți	266 231	265 031	1 200	26 600	8 874
Vijnița	1 146 725	1 137 125	9 600	72 540	117 864
Zastavna	653 113	653 013	100	44 000	-
Total	109 687 986,2	109 512 975,6	175 010,6	3 989 954	1 779 234,4

Bugetele comunelor urbane, reședință de județ, se organizau în funcție de mărimea localităților, de necesitățile și de numărul locuitorilor. Populația aproximativă a Cernăuțiului era de 95 000 locuitori, Rădăuți cu 16 500 locuitori, Câmpulung Moldovenesc cu aproape 8 000

locuitori, Coțmani cu 7 000 (dintre care doar 100 erau români)⁶⁶, în timp ce populația rurală pe județe se prezenta astfel:

Județul	Numărul de locuitori
Cernăuți	95 000
Gura Humorului	63 000
Rădăuți	75 000
Câmpulung	50 000
Siret	63 000
Vijnița	54 000
Storjineț	64 000
Suceava	56 000
Zastavna	50 000
Văscăuți	41 000

În mare parte, problemele au fost eliminate sau diminuate ca urmare a adoptării unor legi precum Legea pentru retragerea din circulație a coroanelor și rublelor, nr. 3 364/1920 (pentru care a fost emis și un regulament)⁶⁸, Legea privind regimul de impunere, nr. 661/22 februarie 1921⁶⁹, extinderea Legii băncilor populare și a Decretului lege relativ la înființarea Casei Centrale a cooperăției și împrumutului sătenilor de pe tot cuprinsul României Mari⁷⁰. În domeniul industrial au fost adoptate legi cu caracter integrator: Legea minelor, Legea energiei, Legea privind comercializarea și controlul întreprinderilor economice de stat.

Deși Bucovina a avut de suferit de pe urma confruntărilor militare, prin măsurile luate de administrațiile locală și centrală, au început să apară primele rezultate în economie. În ceea ce privește "calitatea vieții", din păcate, au continuat să existe umbre, mai ales în lumea satului.

NOTE

* Disertație susținută la absolvirea studiilor aprofundate, Iași, 1996.

1. I.G. Toma, *Din neajunsurile Bucovinei. Discurs parlamentar rostit în ziua de 30 octombrie 1921 în Adunarea Deputaților*, Cernăuți, 1924, pp. 4-7.

2. M. Grigoroviță, *Din istoria culturii în Bucovina (1775-1914)*, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1993, p. 38.

3. "Glasul Bucovinei", Cernăuți, an II, nr. 201/26 iulie 1919, p. 1.

4. V. Pascal, *Serviciul de sănătate publică în Bucovina, 1918-1928*, în *Zece ani de la Unirea Bucovinei*, Cernăuți, 1928, p. 200.

5. "Monitorul Oficial", nr. 22/20 iulie 1920, p. 362.

6. A. Râșcanu, *Podurile și șoselele din Bucovina*, (extras din memoriul prezentat pe lângă raportul nr. 48/1 aprilie 1919 al Secretariatului de Serviciu pentru Lucrările Publice din Bucovina), București, 1919, p. 106.

7. *Ibidem*, p. 143.

8. *Ibidem*, p. 52.

9. *Ibidem*, p. 76.

10. *Documente privind Istoria României între anii 1918-1928*, coordonator I. Scurtu, București, 1995, p. 97.

11. "Buletinul Industriei", București, an. II, nr. 7-9/iulie-septembrie 1921, p. 12. După I. Toma, *Lupta pentru menținerea județului Câmpulung Moldovenesc*, Cernăuți, 1925, p. 46, populația Bucovinei era, la 28 februarie 1918, de 811 721 locuitori.

12. D. Ionescu, *Agricultura în România Mare*, în "Democrația", nr. 3 /aprilie 1919, p. 179.

13. "Monitorul Oficial", nr. 113/7 septembrie 1919, pp. 6 457-6 460.

14. F. Doboș, *Zece ani de viață agricolă în Bucovina*, în *Zece ani de la Unirea Bucovinei*, Cernăuți, 1928, pp. 156-158.
15. Formă de arendare a unei proprietăți pe timp mai îndelungat la expirarea căruia arendașul câștiga drept de proprietate.
16. "Monitorul Oficial", nr. 93/30 iulie 1921, pp. 3 638-3 651.
17. *Ibidem*, nr. 192/26 noiembrie 1921/ pp. 8 108-8 127.
18. Decizia ministerială nr. 1 938 din 24 februarie 1922, publicată în "Monitorul Oficial", nr. 269/1922, pp. 11 738-11 739.
19. O. Ștefanovici, *Aspecte ale reformei agrare din 1921 în județul Câmpulung*, în "Suceava", Anuarul Muzeului Județean, nr. XIII-XIV, 1986-1987, p. 242.
20. F. Doboș, *op. cit.*, p. 159.
21. *Ibidem*, p. 160.
22. I.G.Toma, *op. cit.*, p. 46.
23. I. Nistor, *Unirea Bucovinei cu România*, București, 1940, p. 50.
24. V. Madgearu, *Evoluția economiei românești după primul război mondial*, București, Ed. Științifică, 1995, p. 27.
25. F. Doboș, *op. cit.*, p. 162.
26. "Agricultorul. Foaie pentru săteni", Cernăuți, an XIII, nr. 5-6/15 iulie 1922, p. 42.
27. G. Ioanițiu, *Anul economic 1926*, în "Buletinul Industriei", an I, nr. 12/ianuarie 1927, p. 1 136.
28. I. G. Toma, *Din neajunsurile Bucovinei*, Cernăuți, 1924, p.5.
29. F. Doboș, *op. cit.*, p. 172.
30. V. Madgearu, *op. cit.*, p.106.
31. Cf. V. Axenciuc, *Evoluția economică a României. Cercetări statistico-istorice, 1859-1947*, vol I, (Industria), București, Ed. Academiei Române, 1992, cele 210 întreprinderi sunt considerate mici, dar sunt menționate și 631 întreprinderi mari, cu o forță motrice de 23 367 c.p. și un personal de 9 697 oameni. Cele mai multe unități aparțineau ramurii alimentare, cu 424 întreprinderi (în care intrau și morile mici), având o forță motrice de 9 720 c.p. și un personal de 2 630 lucrători. Pentru anul 1924, Cezar Popescu, în articolul *Industria ușoară în 1922-1924*, apărut în "Buletinul Industriei", București, an I, nr. 4/mai 1926, p. 304 identifică un număr de 297 întreprinderi mari. În condițiile unei reale dezvoltări economice se pune întrebarea: ce s-a întâmplat cu celelalte 334 întreprinderi mari? În industria lemnului existau, în anul 1924, 108 întreprinderi cu o forță motrice de 6 006 c.p. și 4 190 lucrători. În timp ce ramura metalurgică dispunea de 13 întreprinderi și 447 lucrători; ramura chimică însuma 7 întreprinderi, 159 c.p. și 218 muncitori, ramura pielăriei avea 7 întreprinderi, 44 c.p., 186 lucrători, ramura textilă dispunea de 5 întreprinderi, 30 o.p. și 135 lucrători, iar artele grafice aveau 21 întreprinderi, 88 c.p. și 282 angajați.
32. "Monitorul Oficial", nr. 280/14 martie 1922, p. 12 265.
33. *Ibidem*, nr. 7/9 aprilie 1921, pp. 280-281.
34. *Ibidem*, nr. 29/11 mai 1921, p. 957.
35. *Ibidem*, nr. 65/26 iunie 1921, pp. 2 363.
36. *Ibidem*, nr. 68/30 iunie 1921, pp. 2 510-2 511.
37. *Ibidem*, nr. 147/5 octombrie 1921, p. 5 922.
38. *Ibidem*, nr. 195/10 decembrie 1921, pp. 8 760-8 761.
39. *Ibidem*, nr. 110/21 mai 1925, p. 5 734.
40. *Ibidem*, nr. 112/24 mai 1925, p. 5 760.
41. *Ibidem*, nr. 121/5 iunie 1925, p. 6 396.
42. *Ibidem*, nr. 245/13 februarie 1923, p. 11 541.
43. *Ibidem*, nr. 278/24 martie 1923, pp. 13 148-13 149.
44. I.G. Toma, *Lupta pentru menținerea județului Câmpulung*, Cernăuți, 1924, p. 53.
45. *Industria română în 1925*, în "Buletinul Industriei", an. I, nr. 9, 10, 11/octombrie-noiembrie-decembrie 1926, pp. 838-1 033.
46. I. G. Toma, *Fondul bisericesc ortodox-român al Bucovinei în lumina legislațiunii românești*, în "Progresul", Cernăuți, an I, nr. 3-4/mai-iunie 1927, p. 3.
47. "Monitorul Oficial", nr. 225/3 ianuarie 1919, p. 4200.
48. Dr. A. Morariu, *Despre cooperative*. Conferință ținută în ziua de 26 februarie 1927 la cercul de studii al P.N.L. din Cernăuți, 1927, pp. 28-30.
49. *Ibidem*, p. 39.
50. *Ibidem*.

51. V. Păulescu, *Probleme financiare în Bucovina*, în "Democrația", an VII, nr. 3/aprilie 1919, pp. 169-175.
52. S. Păulescu, *O anchetă financiară în Bucovina*, în "Economia națională", nr. 6-7/iunie-iulie 1919, p. 200.
53. "Monitorul Oficial", nr. 26/17 februarie, 1920, p. 257.
54. "Glasul Bucovinei", Cernăuți, an. II, nr. 201/26 iulie 1919, p.1.
55. Dr. A. Moșoiu, *Ce facem cu banii austrieci?*, în "Glasul Bucovinei", Cernăuți, an II, nr. 63/20 ianuarie 1919, p. 1.
56. "Glasul Bucovinei", Cernăuți, an. II, nr. 208/5 august 1919, p. 3.
57. Idem, nr. 271/25 octombrie 1919, p. 2.
58. "Monitorul Oficial", nr. 27/10 februarie 1921, p. 10 742.
59. P. Vlad, *Cronica economică, financiară și politică*, în "Economia națională", an XL, nr. 3/martie 1919, p. 128.
60. "Monitorul Oficial", nr. 125/2 septembrie 1919, p. 7 171.
61. S. Păulescu, *op. cit.*, pp.200-201.
62. "Monitorul Oficial", nr. 168/28 octombrie 1921, pp. 7 113-7 118.
63. V. Ungureanu, *Banca națională și problema*, în "Progresul", Cernăuți, an I, nr. 2/aprilie 1921, p. 2.
64. V. Brătianu, *Expunere de motive la legea pentru organizarea Ministerului finanțelor*, în "Monitorul Oficial", nr. 33/7 martie 1928, p. 585.
65. "Monitorul Oficial", nr. 43/22 martie 1925, p. 1.
66. *Ibidem*, pp. 750-751.
67. *Ibidem*, p. 865.
68. "Monitorul Oficial", nr. 26/14 august 1920, p. 3 766.
69. Idem, nr. 253/23 februarie 1921, pp. 11 881-11 905.
70. Idem, nr. 140/26 septembrie 1920, pp. 5 057-5 058.

Résumé

Dans cet étude l'auteur présente des difficultés statistiques agraires, industrielles, financières de la Bucovine pendant les premières années après la première guerre mondiale.

Malgré la situation difficile l'administration roumaine a réussi résoudre en partie le problème agricole, de soutenir la fondation des nouvelles entreprises, qui mettent en valeur les ressources de la Bucovine, de régler la situation financière par le retrait des couronnes autrichiennes. Dans quelques années seulement on atteindra et on dépassera le niveau économique de la Bucovine d'avant la guerre.

ANEXA I.
SITUAȚIA INDUSTRIEI ÎN BUCOVINA, PE RAMURI INDUSTRIALE, ÎN ANUL 1919

Nr crt	Ramura	Nr. stabilimente întreprinderi	Capital investit	Forță motrice (CP)	Valoare în lei						Personal		Lucrători	
					Materie primă		Combustibil		Producție		Adminis- trativ	Tehnic	Calificați	Necalificați
					1913	1919	1913	1919	1913	1919				
1.	Metalurgică	16	6212000	287	390550	2560625	163708	208100	1108516	13719525	40	42	255	178
2.	Lemn	67	75698000	5697	23909450	355648562	5701560	28018600	46075108	413313932	115	216	749	2332
3.	Chimică	5	2700000	63	229950	3400000	34310	17250	919100	9500000	10	3	41	5
4.	Alimentară	78	69710000	5422	24632300	50356500	1600140	7678500	50913382	123888500	155	246	809	738
5.	Pielărie	6	7200000	27,6	673435	18699500	3600	40050	1354070	30179950	6	16	26	113
6.	Ceramică	12	15352000	398	1742800	6847500	1037200	7896000	6000000	23000000	24	30	148	658
7.	Arte grafice	18	5490000	55	804000	4515000	1160	26000	2318000	11300000	13	19	125	72
8.	Centrale termice	8	15900000	3025	-	10000000	189670	2001564	1094005	8138520	9	9	21	25

Sursa: *Ancheta industrială din 1920*, în "Buletinul industriei, iulie-septembrie 1921, an II, nr. 7-9, București, 1921, pp. 32-111

ANEXA II
SITUAȚIA INDUSTRIEI MARI ÎN BUCOVINA
ÎN ANUL 1925

Nr. crt.	Ramura	Nr. întreprinderi	Forța motrice CP	Personal		Lucrători		Valoarea materiei prime	Valoarea producției	Capital investit (lei aur)
				Administrativ	Tehnic	Calificați	Necalificați			
1.	Textilă	23	193	52	6	233	584	96975000	137311800	1349000
2.	Sticlărie	1	132	11	1	135	275	9120000	23510000	518000
3.	Tăbăcărie	10	280	16	3	100	148	34080000	44350000	716000
4.	Hârtie	8	84	19	2	152	107	46410000	70715000	481000
5.	Metalurgică	18	928	64	18	423	308	55259000	100929000	2452000
6.	Materiale de construcție	7	694	16	13	23	218	9200000	21400000	642000
7.	Chimică	12	28	32	6	29	132	37150000	49241000	413000
8.	Lemn	239	11323	450	40	1093	5787	645700000	936000000	10093600

Sursa: "Buletinul industriei", nr. 9, 10-11, octombrie-decembrie, 1926, București, pp. 839-848, 1021-1033.

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://codrulcosminului.usv.ro>